

Welkom door Pieter Stolwijk

Ontsteken van licht

Lied: De vogels van de bomen (LB 979 1.2.3)

Bemoediging en groet:

v. Van God is de aarde

a. De wereld en al zijn bewoners

v. Zie, hoe goed en kostbaar is het

a. Als mensen in eendracht samen leven

v. Goedheid en trouw ontmoeten elkaar

a. Gerechtigheid en vrede gaan hand in hand

v. Als de leerlingen van de Heer zouden zwijgen

a. Zouden de stenen gaan roepen

v. Heer, open Gij onze lippen

a. En onze mond zal uw lof verkondigen

v. Onze hulp is in de Naam van de Eeuwige

a. Die hemel en aarde gemaakt heeft

v. Die trouw blijft, voor altijd

a. AMEN

Inleiding 'Een gemeenschappelijk huis'.

De vraag kwam vanuit de kring rondom het boek Groene Theologie, om hieraan op de een of andere manier aandacht te geven in een viering. Zonder vooropgezette agenda zaten we met een aantal mensen bij elkaar en hebben we samen gekeken naar de lezingen voor vandaag, van het oecumenisch leesrooster. We hebben gekozen voor de lezing uit de profetenrol van Jesaja. Noemen we dit een groene viering? En wat is dat dan? Aandacht voor duurzaamheid en schepping? En zou dan niet iedere viering 'groen' moeten zijn? Of in ieder geval iets 'groens' moeten hebben? Het lijkt mij een aardig gespreksonderwerp voor straks bij de koffie..

Op tafel kwam ook de encycliek Laudato Sí te liggen. Een schrijven van Paus Franciscus, waarin ons het beeld wordt aangereikt van 'een gemeenschappelijk huis'. Een mooi beeld, dat misschien wel verder reikt dan wij beseffen. Laudato sí, de titel van het schrijven komt uit het zonnelied van die andere Franciscus, een loflied op de schepping. Het betekent letterlijk: Wees geprezen!

Een bijna gewone viering vandaag –waarbij Hannie Luiten ons inleidt in een kyrië, omwille van de aarde en haar bewoners..

Kyrië (Hannie L) intenties met gezongen kyrië afgesloten

In deze ruimte klinkt ons kyrië én mag de lofzang hoopvol klinken, vanwege een God die schiept en herschept en nu al én eens: duister verdrijft

Lied: Zing voor Gods licht (Iona 1/6)

Aandacht voor de kinderen –

Armen in een hoekje boven mijn hoofd: net alsof ik in mijn eigen huisje zit..
maar, hoe maak ik nu een huis van ons samen?

Jullie gaan door met het verhaal over twee broers.. die niet zo goed onder één dak konden leven... Wat maken ze veel mee, in hun eentje én met elkaar..

Kinderen gaan met het licht naar hun eigen ruimte

Lezing uit Jesaja 65, 17-25

Lied: De toekomst is al gaande (LB 605: 1. 5)

Overweging

Lied: wonderwereld vol geheimen (Iona: 1.2.3)

Wij gedenken

Op donderdag 28 juli j.l. overleed Johanna Adriana ten Boom – Spijkerboer, Joke
Zij werd 97 jaar. De laatste jaren van haar leven woonde zij in het Schild in Wolfheze en was zij ook trouw bezoeker van de kerkdiensten daar.

Op de rouwkaart staat: *in levensvreugde en moed, steeds lichter,
is Moeder dankbaar en in vertrouwen vrij naar de hemel gegroeid.*

Het leven van Joke was rijk en gevuld, ook getekend door afscheid.

Afgelopen donderdag vond de dienst van haar afscheid plaats in Wamel
en werd zij daarna aan de aarde toevertrouwd.

Niemand leeft voor zichzelf, niemand sterft voor zichzelf, wij leven en sterven voor God onze Heer, aan Hem behoren wij toe.

Wij ontsteken voor Joke licht aan de Paaskaars
en dit licht zal door haar dochter(s) naar de gedachtenishoek worden gebracht.

Terwijl wij zingen:

Lied: God heeft het eerst woord (LB 513: 1.3.4)

Gebeden (Hannie N.)

*Liefdevolle God, Schepper van hemel en aarde en alles wat is,
van het oneindig universum tot het allerkleinste deeltje,
Gij die al wat bestaat met tederheid omgeeft,
Stort over ons uit de kracht van uw liefde*

*U heeft ons geschapen naar uw evenbeeld
en ons de opdracht gegeven zorg te dragen voor uw schepping,
ons gemeenschappelijk huis.*

*U heeft ons gezegend door ons zon, water en land van overvloed te geven,
zodat allen gevoed kunnen worden.
Mogen wij elk mens helpen om genoeg eten en middelen te vinden om te leven.
Wees aanwezig bij hen die in nood verkeren,*

*God van de armen,
Help ons de verwaarloosden te hulp te komen
en degenen die op deze aarde vergeten worden,
maar in uw ogen zo van waarde zijn.*

*Open onze geest,
dat we zorg mogen dragen voor de gave van uw schepping.
Help ons te beseffen dat ons gemeenschappelijk huis
niet alleen ons toebehoort maar alle toekomstige generaties,
en dat het onze verantwoordelijkheid is haar te behoeden.*

*Vorm onze gevoelens van angst en zorg om de aarde om tot hoop,
waarmee wij het leven en de schoonheid beschermen,
zodat niet wanhoop of machteloosheid,
vervuiling of vernieling de overhand krijgen.*

*Geef ons de moed om open te staan voor de veranderingen die nodig zijn
op weg naar een aarde die ruimte tot leven biedt aan al wat geschapen is.
Dat we elkaar verstaan in onze zorg en bezorgdheid,
en onze verantwoordelijkheid kunnen delen.*

*Mogen wij sterker dan ooit beseffen
dat wij met alles en allen verbonden zijn,
in ons gemeenschappelijk huis.*

*Mogen wij ons laten raken en in beweging komen
door de schreeuw van de aarde en de schreeuw van de armen.*

*Wees met ons in ons verlangen naar -
en in onze strijd voor gerechtigheid, liefde en vrede*

Goede God, u die ons samenbindt en aan elkaar schenkt
Ons bidden is zo groot als de aarde en zo dichtbij als onze naaste
Bidden wij vanmorgen voor de familie van Joke ten Boom-Spijkerboer
Nu zij afscheid hebben genomen van hun bijzondere moeder en oma
Dat zij mét de zonnebloemen hun geleefde leven kunnen vieren
Dat zij sterk en recht kunnen staan en met hun gemis vérder kunnen
Dat de wind hen steunt in hun rug, de zon warmte en licht mag geven
Dat zij daarin ook u kunnen ontmoeten als bron van troost en kracht

En bidden we ook voor Else en Wim van Zanten, in de kwetsbaarheid van hun leven,
In de kwetsbaarheid van hun lichaam. Schep in hen moed en vertrouwen
Wees nabij waar het zwaar is en donker. Wees nabij in zorgende helpende handen
Dat zij draagkracht ontvangen en u als reisgenoot vinden

Stilte... Onze Vader...

AMEN....

Kort muzikaal intermezzo, kinderen komen terug

Collecte

Bevestiging van de aarde als ons gemeenschappelijk huis: (staande?)

Een schaal met aarde

Onze mooie blauwe planeet is geen gebruiksvoorwerp.

De aarde is een gave, een vindplaats van de scheppende God die zag dat alles goed was.

Deze schaal met aarde is symbool van
de kwetsbare, vruchtbare aarde die ons draagt en die ons voedt,
en die we willen behoeden en bewaren
voor generaties en generaties na ons.

Een bloeiende plant

Elke plantensoort of diersoort
is deel van het web van het leven, onvervangbaar.

Al het geschapene draagt de stempel van God,
Deze bloeiende plant is symbool van
onze inspanningen om alle leven te koesteren en te bewaren,
voor generaties en generaties na ons.

Zuiver water

Zuiver water is de kostbaarste grondstof op aarde, onmisbaar voor al wat leeft.

Dit water wordt schaars. Het wordt vergiftigd, verspild en vervuild.

Deze schaal met water is symbool van
alle natuurlijke hulpbronnen die we willen beschermen en bewaren
voor generaties en generaties na ons.

Toelichting bij het slotlied (Joke)

Slotlied: Ik danste die morgen (LB 839: 1.2.3.4)

Zegen

Gemaakt uit deze aarde, zijn wij met haar verwant

Wij groeten broers en zusters: de maan, de wind, het land

Wij gaan over de aarde, zij draagt en duurt en voedt.

Wij lopen in verwondering en proeven: het is goed.

Dat de heilige God jullie mag verrassen op je weg door het leven

Jezus de Christus jullie reisgenoot zal zijn

Dat de Geest van de Levende jullie inspireert en bemoedigt

Naar vrede, recht en heelheid van de gehele aarde

Zo zegent jullie, ons allen... God, Vader, Zoon en Heilige Geest. AMEN

Lieve mensen,

Als ik 'gemeenschappelijk huis' google kom ik op een site waarbij het boek 'om een gemeenschappelijk huis' wordt aanbevolen. Verschenen eind 2020, een handboek voor christendemocratie. Ik kende het nog niet.. Het boek wil een eigenstandige visie zijn op mens, maatschappij en overheid en gaat over de inrichting van de samenleving. Het gaat om vragen naar het doel, het welzijn en de waardigheid van *mensen*.

Vast een boek met heel boeiende inhoud, maar omdat ik bij het nadenken over deze viering op het spoor zat van 'een gemeenschappelijk huis' als leidend beeld in de encycliek van paus Franciscus, merkte ik bij mijzelf direct op dat het mij in de beschrijving opviel dat het hier om een toch wel eenzijdige benadering gaat. En dat hoeft nog niets over het boek te zeggen, of over de scope van het boek, of de kwaliteit daarvan. Maar ik bleef even haken op het puur mens-gerichte, en zal verderop duidelijk worden waarom.

Misschien beseffen we het zelf niet eens zo, maar filosofen en wetenschappers, hebben door de eeuwen heen ons mensbeeld en ons wereldbeeld behoorlijk gevormd. Er is zeer lang een dominante richting geweest waarbij de mens een hoofdrol is toebedeeld en andere levende en niet levende wezens en materialen geen stem hadden, maar wel instrument waren, te overheersen, te gebruiken, uit te putten..

Ik benoem hier heel kort: Isaac Newton die het universum als een groot uurwerk zag dat ons-mensen- dient. Descartes die vanuit een mechanistisch wereldbeeld dacht, waarin mensen heersers en meesters van de natuur zijn.. Het waren beelden die de overhand kregen en waarin de mens ervan overtuigd was alles te mogen doen met de aarde, daarin overigens ook geholpen door een bepaalde lezing van bijbelse teksten.

En ja, was er ook Spinoza die ervoer hoe alles is bezielde en wij mensen deel zijn van de natuur.. Teilhard de Chardin die aangaf, uitdaagde, misschien wel waarschuwde: hoe meer de mens zich bewust is van haar kracht, des te mooier zal de schepping zijn. Maar het mechanistisch wereldbeeld, met haar nadruk op groei en maakbaarheid, kreeg dus de overhand met enorme beschadiging van de aarde als neveneffect.

En we zien vandaag de dag, gelukkig, hoe deze beelden steeds meer aan het kantelen raken, hoe er andere visies ontstaan waarbij mensen een andere rol krijgen toebedeeld, er zicht komt op de verwevenheid van alles. Een proces dat ook steeds meer aandacht krijgt binnen theologie en kerk.. En er in dat proces een boek kan ontstaan als 'groene theologie' dat in veel kringen op tafel ligt. Waarbij 'groen' dan ook weer een bril is om op te zetten bij lezing van de bijbel en het verder nadenken. Zoals ook bv bevrijdingstheologie en feministische theologie. Of zou het nog wat meer dan 'een' bril zijn of moeten zijn? Worden we uitgedaagd om altijd 'groen' te denken 'groen' te geloven?

Het is inmiddels zeven jaar geleden dat de encycliek 'Laudato Si' uitkwam, van de hand van Paus Franciscus. Het geschrift is eigenlijk een heel uitgebreide pauselijke rondzendbrief met een leerstellig karakter, waarvan het de bedoeling is dat het breed op tafels komt te liggen. En zo gebeurde ook; zeker niet alleen binnen de katholieke kerk. Het werd ontvangen als een realistisch, profetisch, zelfs baanbrekend document, dat de aandacht van de wereld vestigt op de preciaire toestand van 'ons gemeenschappelijk huis'. (daar is die term weer, maar nu ánders, omvattender) Want ons gemeenschappelijk huis, namelijk: de aarde, die bewonen wij als álle schepselen.

En zoals al in het begin van Laudato Si beeldend en evocatief beschreven staat: de aarde roept en schreeuwt. Het is een roep die we tot ons moeten toelaten. De aarde is geen hoop stenen. Zij leeft en wij maken deel uit van dat leven.. Zoals Albert Schweitzer het eens verwoordde: ik ben leven dat leven wil, temidden van leven dat leven wil

De preciaire situatie van ons gemeenschappelijke huis is een toestand, zo zien we allemaal, die in toenemende mate erger wordt. Van de smeltende ijskappen van de noordpool tot de vernietigende branden in Amazone, van extreme weerspatronen wereldwijd tot de ongeziene schaal van verlies van de biodiversiteit, die het weefsel zelf van het leven in stand houdt: de vele zichtbare zwakke plekken van de planeet die we bewonen.. ze zijn té duidelijk en té schadelijk om ze nog langer te kunnen negeren.

Centraal in de encycliek staat dan de samenhang tussen de globale ecologische problemen en de sociale onrechtvaardigheid. Want het zijn de armsten die het meest te lijden hebben van klimaatveranderingen: wanneer zij noodgedwongen hun hutjes neerzetten op slechte locaties, naast rivieren bijvoorbeeld, of naast vuilnisbelten. Het zijn de arme boeren die kwetsbaar zijn voor schommelingen in het weer. Het is de klimaatverandering die geboortegrond doet verlaten, op zoek naar nieuwe perspectieven. (Het is de klimaatverandering die ons állemaal treft, de gemoederen bezig houdt en de gemoederen doet óplopen)

En zo worden in Laudato Sí alle mensen van goede wil opgeroepen om met respect en eerbied om te gaan met de Aarde en de armen. En mag het duidelijk zijn dat het om een heel ingrijpend proces van omkeer gaat, met economische, politieke, maatschappelijke en culturele aspecten.

De tijd is aangebroken dat alles gericht moet zijn op het behoud van de schepping en op het verbeteren van de levensomstandigheden van de zwaksten en het welzijn van de generaties die ná ons komen.. 'Welke wereld willen wij nalaten?'

Als we deze vraag echt tot ons zouden toelaten, en soms doe ik dat, maar lang niet vaak genoeg (en daar kom ik tot nog toe nog 'mee weg' bij mijzelf..), dan loopt het antwoord op deze vraag totaal niet in de pas met de realiteit van wat we zien gebeuren..

Of laten we zeggen: het visioen in Jesaja, de hoopvolle beelden die we zo graag lezen en horen, zijn verre, verre toekomstmuziek. En ze komen misschien naïef over, bedoeld om goede moed en hoop te wekken, vertrouwen in goddelijke belofte, maar ze zijn ook oproepend, omdat het een toestand aangeeft van balans, harmonie: van de héle schepping.. het kán.. kan het? De aarde leeft, brengt voort, voedt, niemand heeft honger, mensen voltooiën hun jaren, wolf en lam weiden samen..

De aarde als een gemeenschappelijk huis.. Toen we bij de voorbereiding bedachten dat de insteek van de encycliek ook ons thema moest zijn voor deze viering, zij het niet op een moralistische manier, maar op een manier die bewust maakt.. prikkelt, aanzet.. heeft het beeld mij daarna niet meer losgelaten: een gemeenschappelijk huis.

Waarbij de inrichting van een samenleving dan één aspect is, een heel belangrijk aspect, maar de áárde als een gemeenschappelijk huis nog veel verder gaat. Omdat het dan óók gaat over een diepe *eenheid* 'van alle dingen'. En kunnen we dat ook zo zien of ervaren?

Oftewel, het beeld van het gemeenschappelijke huis, de gehele aarde, de verwevenheid van álle dingen, hoe maak je je dat eigen? Stap voor stap.. Hoe erváár je dat, hoe wordt dat gemeenschappelijk huis tot méér dan een rationeel gegeven? En ook: hoe kunnen we het tij kéren? Hoe kunnen we gaan van manipuleren en ingrijpen, naar deel zijn van, naar respect.

In de encycliek komt dé oplossing niet zozeer van de techniek (of de techniek alleen), hoe belangrijk en helpend ook, de houding tov techniek is best kritisch. Maar gaat het zoveel meer om een andere *houding* en een andere mentaliteit. Het gaat over een nieuwe *spiritualiteit*, eco-spiritualiteit. Waarbij mens en aarde sámenleven. Het gaat om een **bekeringsproces**.

Want duurzaamheid hééft een uiterlijke kant, dingen dóen (en zeker ook laten: soms betekent het 'offers' of offertjes brengen) maar het heeft zeker ook een innerlijke kant: *innerlijke duurzaamheid*. Waarin een ander wereldbeeld mee-resoneert dan die van steeds weer meer groei, grenzeloze materiële vooruitgang, maakbaarheid, macht; een andere houding, een ander gevoel ten opzichte van de natuur.

Een houding waarin we open staan voor het mysterie ook, en we ons laten ráken, door de enorme kracht van de scheppende geest. Misschien is het wel zo dat pás als je de verwevenheid van alle dingen leert zien en leert ervaren, je ook pas dan het roepen, het lijden van de aarde, al wat op de aarde leeft écht aan het hart gaat.

Zou dat iets zijn om heel bewust te oefenen?

Ja, zeker, er is een deel dat met kénnis te maken heeft, wéten wat ons gedrag dóet met de aarde, welke gevolgen ons mensbeeld heeft en ons wereldbeeld. Goede informatie, je ogen niet sluiten, ontdekken, op zoek gaan, aangesproken worden: het hélpt.

Maar de innerlijke verandering is zéker ook iets om te oefenen. Misschien helpt het door zo af en toe heel bewust te ademen, als je met je gezicht in de wind staat. Heel bewust de zon, de regen te voelen. Te kijken naar de grootsheid van de wereld om je heen, waarin zich tegelijkertijd microscopische processen afspelen. Je voorstellend hoe je deel bent van een ontzagwekkend, mysterieus netwerk. Niet te bevatten immens, intens en ons soms intiem op de huid. Hoe goed zou het zijn als ons bewustzijn meer en meer: in-verbinding komt, in harmonie komt. En het besef groeit, van binnenuit: De aarde is niet om te gebruiken, maar gemeenschappelijk huis..

Het is de inzet van eco-spiritualiteit:

de gehele aarde leeft, en wij maken deel uit van dat leven.

Als ik dan denk aan het grootste gebod, dan klinkt ook dat anders, ruimer:

Heb God- schepper van hemel en aarde- lief, boven alles,
en je naaste als jezelf

Dit gebod gaat dan vérder: tot álles wat leeft, de aarde die je draagt.

Onze prachtige, krachtige, rijke én broze aarde,
ons gemeenschappelijk huis.

AMEN

Een lied van Andries Govaart (wordt niet in deze dienst gebruikt)

Gemaakt uit deze aarde, zijn wij met haar verwant
Wij groeten broers en zusters: de maan, de wind, het land
Wij gaan over de aarde, zij draagt en duurt en voedt.
Wij lopen in verwondering en proeven: het is goed.

Wij leven van de aarde die ons is toevertrouwd.
Wij danken voor de schepping, staan in voor haar behoud
Toch reiken wij naar sterren en plukken zonder maat
Ontsluieren geheimen, herscheppen grond en zaad
En lopen zo verloren, is er een weg terug?

De aarde snakt naar adem, zij raakt snel uitgeput
De witte bergen smelten, de grond wordt grauw en droog
Geroid worden de wouden, met storm en vloed als oogst
God schenk opnieuw uw adem, de Geest die wijsheid schenkt
Die keert verharde harten, het dor verstand doordrenkt

Dan kiezen wij het leven en delen zee en land
En ieder plukt de vruchten van wat hij heeft geplant
De zon schijnt in het water, de lucht klaart op, wordt licht
De zee krioelt van leven, de schepping uw gedicht

Zend uw adem, wij komen tot leven..